

FATF ♦ GAFI

Група розробки фінансових засобів боротьби з відмиванням грошей (FATF – GAFI)

Звіт про типологію способів відмивання грошей у 2002-2003 рр.

14 лютого 2003 р.

ЗМІСТ

Назва	Стор.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1: ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	6
Загальні положення	6
Використання неприбуткових організацій для фінансування терористів	7
Неофіційні системи переказу грошей чи цінностей та підтримка терористів	10
РОЗДІЛ 2: ВІДМИВАННЯ ГРОШЕЙ ЧЕРЕЗ СЕКТОР ЦІННИХ ПАПЕРІВ	15
Яким чином ринок цінних паперів може використовуватись для відмивання грошей?	15
Розгалуження коштів, отриманих злочинним шляхом	17
Створення підставної фірми для відмивання грошей	18
Маніпулювання ринком та відмивання грошей	19
РОЗДІЛ 3: РИНКИ ЗОЛОТА І ДІАМАНТІВ	24
Ринок золота	24
Ринок діамантів	27
РОЗДІЛ 4: ІНШІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФІНАНСУВАННІ ТЕРОРИСТІВ ТА ВІДМИВАННІ ГРОШЕЙ	31
Статистика	31
Фінансовий профіль терористів, причетних до атак 11-го вересня 2001 року	32
Страховий бізнес і відмивання грошей	32
Кредитні й дебетні картки та відмивання грошей	33
ВИСНОВКИ	35

ПЕРЕЛІК ПРИКЛАДІВ

	Назва	Стор.
Приклад 1	<i>Зловживання посадовим становищем в неприбуткових організаціях(НО) та донорських організаціях</i>	8
Приклад 2	<i>НО як частина мережі організації для переведення коштів на терористичну діяльність</i>	9
Приклад 3	<i>Неофіційна система переказу грошей і цінностей (НСПГЦ) на базі імпортно-експортної діяльності</i>	11
Приклад 4	<i>Діяльність НСПГЦ, про яку свідчить значний оборот на рахунку невеликої компанії</i>	12
Приклад 5	<i>Підтримка діяльності терористичної групи через НСПГЦ</i>	13
Приклад 6	<i>НО як прикриття послуг НСПГЦ</i>	13
Приклад 7	<i>Торговець цінними паперами (брокер) приймає готівкою кошти, отримані злочинним шляхом</i>	16
Приклад 8	<i>Готівка кримінального походження потрапляє у фінансову систему через торгівлю за брокерський кредит</i>	17
Приклад 9	<i>Інвестування в цінні папери коштів, отриманих внаслідок шахрайської діяльності</i>	17
Приклад 10	<i>Створення зареєстрованої на біржі юридичної особи з метою відмивання брудних коштів</i>	18
Приклад 11	<i>Маніпулювання ціною акцій компанії на ринку дозволяє відмити кошти і отримати додатковий прибуток</i>	20
Приклад 12	<i>Контроль наркоторговця за діяльністю публічної компанії</i>	20
Приклад 13	<i>Придбання акцій компаній в секторі ЗМІ</i>	21
Приклад 14	<i>Відмивання коштів, пов'язане з порушенням законодавства з цінних паперів і можливою причетністю до тероризму</i>	22
Приклад 15	<i>Роздрібне придбання золота як прямий засіб відмивання грошей</i>	24
Приклад 16	<i>Купівля золота сприяє відмиванню грошей</i>	25
Приклад 17	<i>Використання золотообробного підприємства як прикриття відмивання грошей</i>	25
Приклад 18	<i>Контрабанда золота та срібла</i>	26
Приклад 19	<i>Злочинні спроби відмивання прибутку від шахрайства через ринок діамантів</i>	27
Приклад 20	<i>Торгівля діамантами як прикриття відмивання брудних грошей</i>	28
Приклад 21	<i>Відмивання грошей через діамантовий сектор для фінансування терористичної групи</i>	28
Приклад 22	<i>Торгівля діамантами фінансує терористичну організацію</i>	29
Приклад 23	<i>Відмивання брудних грошей через виплату страхових премій</i>	33
Приклад 24	<i>Відмивання грошей наркоторговцем через придбання страхового полісу</i>	33

ВСТУП

1. Загроза для фінансової системи з боку відмивання грошей і фінансування терористів залишається актуальною. Заходи боротьби з відмиванням грошей, починаючи з кінця 1980-х років, є підґрунтям боротьби з організованою злочинністю у глобальному масштабі. Головною метою цих заходів є встановлення та викорінення випадків неналежного використання фінансової системи. Після терористичних атак у США в 2001 році завдання протидії фінансуванню терористичної діяльності ще більше загострилося. Протягом кількох останніх років групи терористів продемонстрували свою безжалісність під час широковідомих випадків у Тунісі, на Балі, в Пакистані, Росії й Кенії. Високою є вірогідність того, що для усіх цих нападів була потрібна підтримка якоїсь інфраструктури з використанням елементів міжнародної фінансової системи. Відбувається постійна еволюція способів відмивання грошей, і ми продовжуємо вивчати конкретну методичку терористів та способи переведення фінансових коштів туди, де вони їм потрібні. Тому аналіз обох цих явищ повинен бути постійним з метою вироблення оперативної і ефективно протидії.

2. Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (ГФЗ¹) кожного року укладає типологію зловживань для моніторингу змін та кращого розуміння механізмів, що лежать в основі відмивання грошей і фінансування терористів. Група здійснює цю діяльність з метою повідомити про ключові методи і тенденції у цих напрямках та для забезпечення ефективності й актуальності 40 рекомендацій ГФЗ і 8 спеціальних рекомендацій ГФЗ. Цього разу зустріч експертів з відмивання грошей та фінансування терористичної діяльності відбулася 19-20 листопада 2002 року в Римі (Італія) під головуванням д-ра Карло Сентіні, генерального директора державної італійської установи *Ufficio Italiano dei Cambi*. У цій зустрічі взяли участь представники 35 країн та юрисдикцій, зокрема представники країн-членів ГФЗ, таких як Аргентина, Бельгія, Бразилія, Канада, Данія, Єврокомісія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Рада співпраці країн Перської затоки, Гонконг, Китай, Ірландія, Італія, Японія, Люксембург, Мексика, Голландія, Норвегія, Португалія, Сінгапур, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Туреччина, Великобританія, США та дві країни, які нещодавно приєдналися до ГФЗ зі статусом спостерігача, - Росія і ПАР.

3. На зустрічі були присутні також представники регіональних організацій, подібних до ГФЗ, а саме: Азійсько-тихоокеанської групи з питань відмивання грошей (APG, куди входять також Корея і Пакистан), Карибської групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (CFATF, до якої приєдналися також Багамські острови, Панама та Тринідад і Тобаго), Східно- і Південно-Африканська Група з боротьби з відмиванням грошей (ESAAMLG), Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей у Південній Америці (GAFISUD), а також Комітет обраних експертів Ради Європи з оцінки заходів з відмивання грошей (MONEYVAL, з представником Угорщини). На цю зустріч прислали також своїх представників такі організації зі статусом спостерігача: Егмонтська група збирання фінансової інформації (з представниками Монако і Румунії), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Міжнародна організація комісій з цінних паперів (IOSCO), Інтерпол та Світовий банк.

4. Раніше (у 2002 році) члени ГФЗ досягли домовленості про теми і предмет обговорення на цей рік. Ці теми включають роль неприбуткових організацій та неофіційних систем переказу грошей і цінностей в фінансуванні терористів, можливості відмивання грошей у секторі цінних паперів та потенційні ризики на ринках дорогоцінних металів і

---

¹ Англomовна абревіатура – FATF (Financial Action Task Force)

коштовних каменів, особливо на ринку золота та в торгівлі діамантами. До проведення зустрічі було зібрано і розповсюджено для ознайомлення матеріали, підготовані делегаціями ГФЗ та запрошеними експертами, які стали відправною точкою подальшого обговорення кожної з тем. Крім цього, як частина дослідження типології цього року, члени ГФЗ представили статистику відмивання грошей та інформацію про тенденції в інших пов'язаних з цією ділянкою тем, а також приклади ознак відмивання грошей².

5. Цей звіт ГФЗ-XIV про типологію випадків відмивання грошей містить деякі ключові висновки експертів після обговорення попередньо розісланих матеріалів.

---

² Матеріали, зібрані з цієї останньої теми, будуть використані для розробки рекомендацій щодо встановлення сумнівних операцій, пов'язаних з відмиванням грошей. ГФЗ оприлюднить ці рекомендації пізніше протягом 2003 року.

РОЗДІЛ 1: ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Загальні положення

6. У Типологічному звіті ГФЗ за минулий рік проводиться розмежування між “залученням/отриманням коштів”, або збиранням коштів, та “відмиванням” або обробкою коштів. Таке визначення використовується і в цьому звіті як контекст для обговорення злочинного вживання неприбуткових організацій і неофіційних систем переказу коштів терористичними організаціями.

7. На думку експертів, двома головними джерелами фінансування терористичних груп є законні і незаконні шляхи отримання прибутку. Терористичні групи можуть отримувати дохід від злочинних дій, дуже подібних до дій організованих злочинних груп. Одна група, приклад якої було включено як у минулорічний, так і в цьогорічний звіти, отримує основну частину капіталу від кіднепінгу (отримання викупу за викрадених людей) і рекету (так званий “революційний” податок або плата за захист) в секторі економіки, де вона здійснює свою діяльність. Інша група, теж згадувана у минулорічному звіті, має основний прибуток від торгівлі наркотиками. Дії терористичних груп, спрямовані на отримання коштів від протизаконних операцій, не відрізняються від дій організацій, не пов’язаних з терористами.

8. На відміну від інших кримінальних угруповань, терористичні групи можуть отримувати прибуток також і з начебто законних джерел. Такі заходи як прохання внести кошти на благодійність, публікування матеріалів, збір членських внесків, організація підписки та платних соціально-культурних подій є прикладами законних способів фінансування, з яких можуть користуватися терористи. В деяких випадках індивідуальні донори не мають жодної уяви, що їхні внески використовують терористичні угруповання. А в інших донорам відомо, на які цілі зрештою йдуть ці кошти.

9. Терористичні групи, отримавши кошти законними і незаконними шляхами, «обробляють» їх, тобто переказують їх з джерела надходження туди, де ними можна скористатися, дуже подібно до того, як відмивають кошти інші кримінальні групи, які не пов’язані з тероризмом. Експерти ГФЗ продовжують стверджувати, що терористичні і кримінальні групи майже не відрізняються за способами приховування зв’язку між джерелом походження коштів і їх призначенням чи метою. Представник країни-члена ГФЗ, навів перелік способів і механізмів, реально виявлених при розслідуванні фінансування терористів у його країні:

- Підставні компанії – компанії, що здійснюють таку підприємницьку діяльність, де брудні гроші можна поєднати з надходженнями від законних операцій.
- Фіктивні компанії – підприємства, які не здійснюють господарських операцій, а зареєстровані лише для того, щоб приховати справжнього власника їх банківських рахунків та активів.
- Неофіційні системи переказу грошових коштів чи цінностей – способи переміщення коштів через системи, відомі як «хавала»³, «хунді», «фей-шень», та «чорний ринок обміну песо».

³ Арабською мовою цей термін означає “переведення”. Однак в цьому звіті цей термін означатиме неофіційну (нелегальну) систему переказу коштів.

- Номінальні особи – використання власної сім'ї, друзів чи партнерів, яким довіряє громада і які не привертають уваги, для виконання операцій від їх імені з метою приховати походження коштів та їх реальних власників.
- Структурування (smurfing) – депонування готівки або придбання банківських чеків різних установ кількома фізичними особами або виконання трансакцій за рівнем, нижчим від того, з якого починається обов'язкове звітування.
- Кредитні картки (з початковим депонуванням коштів) – відкриття кредитного карткового рахунку і розміщення на ньому готівки, що дозволяє отримувати кошти готівкою.
- Електронний переказ коштів – використання такої послуги як банківський переказ для передачі коштів спільникам.
- Контрабанда валюти – фізичне переміщення готівки з одного місця в інше для приховування її походження і власника.

10. Аналізуючи окремі кроки, якими можна перевести або приховати кошти, - банківський переказ, об'єднання з легітимними коштами, створення непрозорих юридичних осіб, використання неофіційних систем переказу коштів тощо, - важко, якщо взагалі можливо визначити якусь одну діяльність, конкретну дію, пов'язану з тероризмом або організованою злочинністю. Для цього потрібно розглянути таку діяльність в контексті інших чинників, щоб визначити зв'язок з фінансуванням терористичної діяльності⁴.

Використання неприбуткових організацій для фінансування терористів

11. В попередніх матеріалах ГФЗ з типології відмивання грошей експерти звертали увагу на використання благодійних організацій для сприяння збору коштів на підтримку терористичної діяльності. Раніше вже було відомо про причетність деяких неприбуткових організацій (НО) до фінансування терористів, однак обсяг та природа такої причетності були незрозумілими. З конкретних прикладів, розглянутих у минулорічному звіті, можна було припустити, що така роль НО полягає в збиранні коштів для терористичних угруповань та/або функціонуванні як прикриття для переведення коштів на такі цілі. Матеріали зі звіту за цей рік, як було вже сказано, підтверджують такий висновок.

12. Добровільний або добродійний сектор можна визначити як один з ключових провайдерів певних послуг для суспільства, одночасно з державним і приватним секторами. Неприбуткові та добродійні організації, асоціації та фонди стосуються практично усіх аспектів життя, зокрема освіти, охорони здоров'я, релігії, прав людини, соціальної справедливості, гуманітарної допомоги, охорони середовища, мистецтва, культури, фізкультури і спорту та відпочинку. У багатьох країнах ці організації надають суттєві послуги через такі спільноти, як асоціації місцевих громад, клуби послуг, коаліції, банк харчових продуктів, притулки для бездомних, програми реабілітації для лікування хворих на наркоманію й алкоголізм, музеї, спортивні клуби та релігійні організації.

13. Неприбуткові організації існують у багатьох організаційно-правових формах, які по-різному контролюються юрисдикціями, в яких вони розташовані. Враховуючи розмаїття форм НО та систем їх нагляду, ГФЗ прийняла визначення НО, в основі якого лежить не

⁴ Докладніше з ознаками фінансування терористичної діяльності можна ознайомитись, переглянувши публікацію "Guidance for Financial Institutions in Detecting Terrorist Financing (24 квітня 2002 р) на сайті ГФЗ www.fatf-gafi.org/TerFinance_en.htm. До кінця 2003 року планується надрукувати подальші поради та інструкції з цього питання.

правова форма, а функція. Тому під терміном НО мають на увазі будь-яку юридичну особу, зайняту збиранням або виплатою коштів для благодійних, релігійних, культурно-освітніх, суспільних, общинних чи гуманітарних цілей або для цілей здійснення якихось інших “добročинних заходів”⁵.

14. Потенційне неналежне використання НО терористичними групами може мати різні форми. Однією можливістю є створення НО з заявленими добročинними цілями, яка однак насправді існує лише для переведення коштів на користь терористичної організації. Іншою можливістю є проникнення терористів чи їх прибічників у НО, створену для цілком законних гуманітарних чи добročинних цілей. Як тільки це станеться і такі люди обіймуть провідні посади в НО, вони можуть переказати частину коштів, зібраних на благочинні цілі, для прямої чи непрямой підтримки терористичної організації. В останньому випадку це робиться без прямого відому донорів та в деяких ситуаціях без відому працівників і керівництва самої НО. Є ще й така можливість, коли НО є посередником або прикриттям руху коштів, як правило, з однієї країни до іншої. У деяких випадках функція підтримки неприбутковою організацією може також розповсюджуватися на переміщення самих терористів та їх організаційну підтримку.

Приклад 1: Зловживання посадовим становищем в неприбуткових організаціях (НО) та донорських організаціях без їх відому

Неприбуткова організація П мала філії в різних країнах, де здійснювала проекти з розвитку співпраці. Деякими з цих філій керували особи, пов'язані з терористичною організацією. Однак П не знала про зв'язок частини ключового персоналу в керівництві її філій у країні Х з цією терористичною організацією.

Головний офіс П був розташований в країні Х, а одна з її філій – в країні-бенефіції, що отримувала допомогу від проекту (країна У). Незважаючи на те, що пан Б, керівник організації П в країні У, не входив у штат працівників філії у країні Х, він отримував пожертви від різних фізичних і юридичних осіб (в тому числі закордонних). Таким чином пан Б мав можливість спрямовувати ці кошти на користь терористичної організації, скориставшись з своєї посади і анонімності в країні Х.

Ця діяльність спрощувалась внаслідок того, що цей проект фінансувався донорами, які не знали про загальну суму коштів, отримуваних організацією П. Таким чином, мала місце можливість оперувати невизначеним обсягом коштів. Крім цього, оскільки ці проекти реалізувалися в дуже віддалених місцевостях, то минав певний час, перш ніж бенефіції розуміли, що отримали лише частину належних коштів. Розслідування виявилось складним, оскільки донори також відповідали за перевірку реалізації проекту. В цьому випадку перевірки не проводилися, оскільки донорами були певні організації державного сектору.

⁵ Докладніше дискусію з цього питання див. в роботі “Combating the Abuse of Non-Profit Organisations” 11 жовтня 2002 р.) на сайті ГФЗ www.fatf-gafi.org/TerFinance_en.htm.

Приклад 2: НО як частина мережі організацій для переведення коштів на терористичну діяльність

Служба фінансової розвідки (СФР) країни З отримала звіт від банку про неприбуткову організацію А, зареєстровану у цій країні, яка відкрила рахунки в цьому банку. На рахунки організації А регулярно надходили готівкові депозити та кошти міжнародними переказами з іншої НО, організації Б. Далі ці кошти пересилалися закордон.

Підозри спершу виникли у банку у зв'язку з газетною статтею про можливу причетність організації Б до атак терористів 11 вересня у США. У статті йшлося про існування зв'язків між країною З та організацією А і одним з її засновників. Перевіривши свою документацію, банк встановив, що організація А та цей засновник мають рахунки в одній з його філій.

Службова інформація, отримана СФР, показала, що рахунки організації Б були заблоковані у зв'язку з розслідуванням обставин подій 11 вересня. З'ясувалось також, що поліції зарубіжних країн знали про організацію А та її засновників внаслідок проведення розслідування груп, щодо яких існують підозри в причетності до мережі "Аль-Каїда", а одного з засновників організації А заарештовано.

Аналіз СФР показав, що організація Б здійснює діяльність у країні З як посередник організації А. Кошти, переведені з закордону на рахунок організації Б, та готівкові депозити потім переводились на рахунки інших НО. В світлі цих даних стверджувалося про можливу причетність операцій по рахунках організації А до фінансування терористичної діяльності. Тому СФР передала ці документи в прокуратуру, яка розпочала своє розслідування.

Нещодавно назви організацій А й Б з'явилися в документі "*US Executive Order 13224 on Terrorist Financing*". Компетентні органи також запропонували включити ці організації в консолідований перелік за рішенням ООН №1267 (1999) для заморожування їх активів.

Складність встановлення неналежного використання НО

15. Експерти ГФЗ зауважили складнощі визначення неналежного використання НО терористичними організаціями. В конкретних випадках зв'язок між підозрілою фінансовою діяльністю і фінансуванням терористів було встановлено через те, що фізичні чи юридичні особи, пов'язані якимось чином з НО, виявились включеними до списків осіб, причетних до тероризму, з резолюції Ради безпеки ООН⁶. Виходячи з наявності назви тієї чи іншої організації у переліку підозрілих зв'язків з терористами, уряд відповідної країни має провести власне фінансове розслідування та застосувати заходи для отримання додаткової інформації з закордону.

16. В глобальному масштабі, внаслідок розмаїття і відмінностей стандартів ведення професійної документації та процедур обліку в НО, особливо в різних юрисдикціях, встановити потенційно можливі "шахрайські трансакції" надзвичайно складно. Поняття регулярної милостині у певних культурах означає велику кількість законних незначних пожертвувань на адресу кількох благодійних організацій, що ще більше ускладнює розслідування потенційних порушень. До того ж терористи, дізнаючись про заходи правоохоронних органів і регуляторів щодо встановлення зловживань, будуть ще винахідливіше приховувати злочинні кошти, що й далі ускладнюватиме встановлення наявності таких коштів.

⁶ Резолюції №1267 (1999) і №1390 (2002) Ради безпеки ООН.

Контрзаходи

17. Одна з спеціальних рекомендацій ГФЗ, оприлюднених в жовтні 2001 року (SR VIII), прямо стосується НО. Вона пропонує країнам здійснити кроки для унеможливлення використання НО терористами для фінансування своєї діяльності. Протягом минулого року ГФЗ працювала над доповненнями до SR VIII. У жовтні 2002 року ГФЗ оприлюднила документ з найкращої міжнародної практики⁷, який містить конкретні приклади заходів, які можна застосувати з метою протидії використанню НО терористами.

Неофіційні системи переказу грошей чи цінностей та підтримка терористів

18. Кількома джерелами було висловлено занепокоєння, що для переміщення коштів терористичні угруповання можуть використовувати канали поза межами традиційного фінансового сектору. Від початку минулого року докладалося багато зусиль і уваги щодо можливості фінансування терористів через неофіційні системи переказу грошей та цінностей (НСПГЦ), зокрема через “хавалу”. Цього року експертам ГФЗ запропоновано навести конкретні приклади такої діяльності з показом причетності до фінансування терористичних груп.

Що таке “неофіційні системи переказу грошей чи цінностей”?

19. Неофіційною системою переказу грошей чи цінностей є така система, де гроші отримують для видачі готівки чи її еквіваленту третім особам в іншому географічному регіоні, у такій саме чи іншій формі. Такі перекази, як правило, здійснюються поза межами традиційної банківської системи через небанківські фінансові установи чи інші комерційні юридичні особи, основна діяльність яких не полягає у пересиланні грошей. Операції в НСПГЦ можуть інколи бути пов’язаними з офіційними банківськими системами (напр., через використання банківських рахунків оператора НСПГЦ). У деяких юрисдикціях системи НСПГЦ часто називають *альтернативними послугами перерахунків* або *нелегальними/паралельними банківськими системами*⁸. Нерідко існують зв’язки певних систем з окремими географічними регіонами, тому в описанні таких систем теж вживають різні специфічні терміни, такі як “хавала”, «хунді», «фей-шень», та «чорний ринок обміну песо».

20. Для переказу коштів через НСПГЦ клієнт передає гроші оператору НСПГЦ⁹ в одному місці з наказом перевести гроші іншій фізичній особі в іншому місці. Оператор НСПГЦ приймає ці кошти, зв’язується з оператором НСПГЦ в пункті призначення, і просить того видати зазначену суму фізичній особі, зазначеній цим клієнтом. Така інструкція дається телефоном, факсом або Інтернетом. Перший оператор отримує від цього клієнта незначну комісію або відсоток від суми переказу. В одних випадках обидва оператори працюють на одну НСПГЦ, але загалом характер їх взаємовідношень визначається просто довірою один до одного або ґрунтується на сімейних, етнічних чи мовних зв’язках та бізнесових взаєминах.

⁷ Див. *Combating the Abuse of Non-Profit Organisations: International Best Practices*” (11.10.2002) на сайті ГФЗ www.fatf-gafi.org/TerFinance_en.htm.

⁸ ГФЗ вже займалася цим питанням у минулому (див. *FATF-XI Typologies Report* [3/2/2001], розміщений на сайті ГФЗ www.fatf-gafi.org/FATFDocs_en.htm#Trends).

⁹ Оператора НСПГЦ називають “хаваладар”, тобто той, хто здійснює переміщення коштів через “хавалу”. В інших НСПГЦ існують інші назви для визначення оператора.

21. Теоретично обсяги переказаних сум в обох напрямках повинні бути рівними, однак на практиці це не завжди так. Тому операторам НСПГЦ доводиться проводити “взаємозалік” по своїх рахунках. Це можна зробити переказом потрібної суми через звичайну банківську систему, фізичну доставку валюти або через одну чи низку торговельних угод¹⁰.

22. Системи НСПГЦ у багатьох країнах є важливим способом переказу грошей. В деяких випадках вони навіть є єдиним реальним способом доставки грошей отримувачам у віддалених місцевостях або в ті регіони, де відсутні інші види фінансових послуг. В більш розвинених країнах НСПГЦ нерідко використовуються іммігрантами для репатріації заробленого капіталу. Однак внаслідок того, що такі платіжні системи працюють поза межами звичайної фінансової системи, НСПГЦ можуть бути використані злочинцями для переказу коштів без документального оформлення. Уже не перший рік експерти ГФЗ звертають увагу на НСПГЦ як головні засоби сприяння переказу коштів, отриманих злочинним шляхом. Приклади в звіті цього року підтверджують, що часто такі системи й надалі використовуються кримінальними колами. Ці приклади доводять також, що часто виявляється неможливим встановити з самого факту існування НСПГЦ, чистими чи брудними є кошти, що проходять через ці системи.

Приклад 3: Неофіційна система переказу грошей і цінностей (НСПГЦ) на базі імпортно-експортної діяльності

Початком цього випадку стала заява підозрілого, заарештованого за підозрою в незаконному перебуванні у країні М за простроченою візою. В результаті проведеного розслідування було встановлено два підозрілих банківських рахунки. Через ці рахунки близько 1100 фізичних осіб перевели коштів на загальну суму майже 26 млн доларів США.

У листопаді 2001 року у країні М було заарештовано громадянина країни С за підозрою в незаконній банківській діяльності без відповідної ліцензії. Розслідуванням встановлено, що цей громадянин протягом майже чотирьох років керував неофіційною системою переказу коштів (“хавалою”). Було встановлено також ще трьох осіб, задіяних у цій справі, які на той час вже виїхали за кордон. Ця група операторів НСПГЦ здійснювали залік платежів між країнами М і С за допомогою імпортно-експортних операцій з запасними частинами автомобілів. Нижче наведено основну схему таких операцій:

1. Компанія експортує запчастини з М, надсилаючи їх імпортеру в С, виставляючи за це певний рахунок (скажімо, 20 тисяч доларів США).

2. Імпортер з країни С сплачує 50% виставленої ціни (10 тисяч доларів) безпосередньо експортеру з країни М.

3. Група операторів НСПГЦ сплачує іншу половину (10 тисяч доларів) експортеру в країні М.

4. У свою чергу імпортер в С перераховує 50% від повної ціни (10 тисяч доларів) на рахунок цієї групи у країні С для зведення балансу. Платіж здійснюється у місцевій валюті за курсом, вигідним для отримувача, так що група отримує від цієї операції певний прибуток.

Слід зауважити, що група операторів НСПГЦ не брали з клієнтів комісії, що робило цю платіжну систему ще вигіднішою для клієнтів.

¹⁰ Більш докладно ознайомитися з операціями в НСПГЦ можна в документі “*The Hawala Alternative Remittance System and Its Role in Money Laundering*”, надрукованому Інтерполом у січні 2000 року та “*Informal Funds Transfer Systems: An Analysis of the Hawala System*” (листопад 2002), оприлюдненому МВФ і Світовим банком.

Зв'язки між НСПГЦ та фінансуванням тероризму

23. На думку ГФЗ, терористичні групи користуються в основному однаковими способами переказу чи приховування коштів, що й злочинні угруповання, які не займаються тероризмом. Цього року багато членів ГФЗ повідомили про встановлення випадків використання НСПГЦ чи створення НСПГЦ з метою їх використання для фінансування терористичної діяльності. Складність виявлення таких випадків пояснюється природою самих систем НСПГЦ, тобто фактом, що вони функціонують поза межами регульованого фінансового сектору.

24. У багатьох юрисдикціях встановлено такі випадки, виходячи зі звітів фінансових установ про підозрілі операції, де вказується на можливість того, що певна компанія користується послугами НСПГЦ. В основі такої інформації часто лежать дані з інших джерел, таких як інші розслідування правоохоронних органів та розвідувальна інформація щодо зазначених фізичних чи юридичних осіб. За даними одного члена ГФЗ, НСПГЦ дедалі частіше користуються каналами звичайної банківської платіжної системи, особливо для переказу значних готівкових сум. Здається, якщо оператори НСПГЦ частіше вдаються до послуг офіційних фінансових установ, повинно бути простіше їх виявляти. Однак слід сказати, що немає легких способів отримання інформації шляхом розслідування, яка б прямо вказувала на причетність до фінансування тероризму.

25. В одному прикладі діяльність НСПГЦ було встановлено фінансовою установою, яка повідомила у своєму звіті про підозрілі операції. Подальше розслідування показало, що ці кошти справді були частиною послуг НСПГЦ, яка допомагала фінансувати терористів. Головною ознакою діяльності НСПГЦ, яка привернула увагу цієї фінансової установи, був значний оборот коштів через рахунок цієї структури, який явно перевищував рівень, який можна очікувати від організації такого розміру й типу. Слід звернути увагу на те, що такий показник може також вказувати на причетність до відмивання кримінальних коштів не терористичного призначення.

Приклад 4: Діяльність НСПГЦ, про яку свідчить значний оборот на рахунку невеликої компанії

Слідчі дії було викликано кількома повідомленнями різних банків протягом трьохрічного періоду про підозри щодо відмивання грошей з боку громадянина країни Н, народженого у Південній Азії. Підозрювана особа володіла невеликим бізнесом з річним оборотом 150 тисяч доларів США, в той час як через його особисті рахунки кожного року проходило від 1,7 до 3,5 млн доларів.

Розслідування виявило, що бізнес цього підозрюваного є “штаб-квартирою” міжнародного “підпільного банку” у країні Н, з “філіями” у кількох країнах Центральної Азії й Європи. Ця особа створила у країні Н “мережу” з 14 “філій”. Крім невеликих сум, що переводились на родичам на батьківщині клієнтів, через цю систему проходили значні кошти, які використовувались для контрабанди людей у Європу.

У травні 2000 року цей підозрюваний і керівник однієї з “філій” цієї системи в країні Х, який тимчасово перебував у країні Н, були заарештовані. В ході операції, проведеної в країні Н, було зроблено обшук кількох будинків. На майно підозрюваного вартістю близько 350 тисяч доларів припис було накладено арешт. В його сейфі було знайдено і конфісковано близько 140 тисяч доларів готівкою. Крім цього, знайдено закладну на будинок вартістю 400 тисяч доларів, придбаний підозрюваним незадовго до арешту.

Двох осіб, які визнали себе винними у причетності до висунутих проти них звинувачень, було засуджено до тюремного ув'язнення за порушення законодавства країни Н щодо нерезидентів. Звинувачуваний добровільно зняв претензію про повернення йому конфіскованої готівки на суму 140 тисяч доларів.

Приклад 5: Підтримка діяльності терористичної групи через НСПГЦ

В результаті нещодавнього успішного розслідування випадку відмивання грошей обмінним бюро знайдено докази відмивання грошей терористів, отриманих внаслідок міжнародної контрабанди. Мали місце певні подібності до системи “хавала”, а саме: до бюро надходили значні суми готівкою, які не відображалися в головних книгах, проводках чи га його банківському рахунку. Обмінне бюро утримувало значний резерв готівкових коштів, якими користувалися в разі потреби члени терористичної організації. Крім цього, бюро здійснювало перекази з його легального банківського рахунку на рахунки осіб в інших юрисдикціях від імені цієї терористичної організації, причому розслідування виявило, що ці кошти йшли на оплату контрабанди.

26. Кілька делегацій відмічали тенденцію, коли вбачається зв'язок між певними НО і системами НСПГЦ. Певні НО, які перераховують кошти або надають допомогу в деяких країнах, що розвиваються, користуються НСПГЦ для переказів потрібних коштів у віддалені місцевості чи регіони, де офіційні фінансові установи не надають необхідних послуг. Ці спостереження експертів ГФЗ насправді стосувались чогось іншого. В одному випадку правоохоронними органами було встановлено, що головний офіс НО розташовувався в тому ж приміщенні, що й структура НСПГЦ, причетна до відмивання грошей. Офіційні установи трьох інших країн-членів ГФЗ зауважили тенденцію, що певні НСПГЦ уникають виконання нових вимог про реєстрацію або отримання ліцензії при реєстрації як НО. Не реєструючись як установа, що переказує кошти, такі псевдо-НО теоретично можуть і надалі переказувати гроші без контролю з боку наглядових фінансових інстанцій.

Приклад 6: НО як прикриття послуг НСПГЦ

Наглядом за діяльністю фінансових установ (НФУ) країни Д встановлено тенденцію до росту кількості нелегальних банківських компаній з усталеною світовою мережею, які для того, щоб не отримувати відповідну ліцензію, заявляли себе як зареєстровану асоціацію, яка була лише прикриттям їх нелегального бізнесу з переказу коштів.

У кількох випадках представники НФУ країни Д прикрили такі нелегальні компанії. Однак пізніше НФУ встановив, що ті ж особи продовжували вести цей бізнес створивши і зареєструвавши асоціації з добродійним статутом, сподіваючись у такий спосіб уникнути контролю за їх нелегальним бізнесом з боку НФУ. Одним типовим прикладом є асоціація Л, створена для надання допомоги африканській країні (країна К) з штаб-квартирою в країні Д. Вона є очевидним елементом світової робочої мережі з представництвами, наприклад, у країнах Європи, Північної Америки, Тихоокеанського регіону та Близького Сходу. У всіх встановлених випадках скрізь використовувалася така ж схема, як і в асоціації Л: філія цієї асоціації в країні Д збирала гроші у своїх членів і обіцяла переказати їх на користь вказаних ними осіб у країні К. З моменту реєстрації в середині січня 2002 року і до липня 2002 року, коли офіс Асоціації А знову прикрили, через неї пройшло переказів на суму близько 500 тисяч доларів США.

Контрзаходи

27. В цьому напрямку КФЗ теж розробила й видала у жовтні 2001 року спеціальну рекомендацію (SR VI). Метою рекомендації SR VI є посилення прозорості альтернативних систем переказу коштів (НСПГЦ) для національних державних установ, щоб забезпечити належний нагляд за їх діяльністю. Зокрема, ця спеціальна рекомендація закликає, як мінімум, до того, щоб оператори НСПГЦ проходили ліцензування або обов'язкову реєстрацію, що дозволить застосувати до них рекомендації ГФЗ щодо фінансового сектору. Члени ГФЗ по-різному зустріли цю ідею. Деякі члени вважають, що до НСПГЦ слід ставитися точно так само, як до інших установ, що переказують гроші, тобто вони повинні мати ліцензію і/або пройти реєстрацію, а далі виконувати такі ж процедури нагляду, що й звичайні фінансові установи. Інші просто запровадили обов'язкову систему ліцензування чи реєстрації. ГФЗ працює зараз над додатковими роз'ясненнями щодо застосування SR VI у вигляді роз'яснення щодо інтерпретації¹¹ та документу про найкращу практику¹². Ці документи будуть надруковані в другій половині 2003 року.

28. Кілька експертів звернули увагу на те, що системи НСПГЦ надають послугу, яка головним чином стосується коштів незаконного походження. Хоч необхідність покращити прозорість таких систем визнається усе більшим колом країн, включно з юрисдикціями, які не входять у ГФЗ¹³, існує також певне занепокоєння, що надмірне регулювання може за певних обставин мати зворотний ефект, підштовхуючи НСПГЦ ще далі у тінь. Деякі експерти з цієї проблематики також вважають, що пошук заходів протидії системам НСПГЦ треба вести у ширшому контексті вдосконалення основної інфраструктури фінансових послуг та режимів регулювання і нагляду у тих країнах, куди найчастіше спрямовуються кошти через системи НСПГЦ.

---

¹¹ Оприлюднене 14.02.2003 і розміщене на сайті ГФЗ www.fatf-gafi.org/TerFinance_en.htm.

¹² Планується до оприлюднення пізніше, у 2003 році.

¹³ Див. *Abu Dhabi Declaration on Hawala* (16.05.2002)

РОЗДІЛ 2: ВІДМИВАННЯ ГРОШЕЙ ЧЕРЕЗ СЕКТОР ЦІННИХ ПАПЕРІВ

29. FATF у минулому вже робила спроби проаналізувати питання відмивання грошей через сектор цінних паперів; однак на заваді став той факт, що було мало конкретної інформації про те, яким чином і взагалі чи використовується ринок цінних паперів для цієї цілі. Справді, хоч в деяких країнах-членах FATF торговці цінними паперами вже кілька років були зобов'язані повідомляти про підозрілі угоди, однак кількість таких повідомлень з цього сектору загалом не завжди відповідав відносному розміру ринку цінних паперів. Цього року експертам FATF було запропоновано детальніше придивитися до випадків відмивання грошей, якимось чином пов'язаних з сектором цінних паперів: внаслідок зловживання різними типами торговельних операцій, через створення підставних фірм чи за рахунок використання інших ринкових механізмів. Ця спроба виявилась успішною з огляду на те, що багатьом членам FATF вдалось виявити потрібні матеріали на базі випадків відмивання грошей чи виходячи з розкриття сумнівних трансакцій.

Яким чином ринок цінних паперів може використовуватись для відмивання грошей?

30. В глобальному масштабі сектор цінних паперів характеризується різноманітністю, легкістю проведення торгових угод на сучасному етапі (наприклад, в електронному режимі), та здатністю виконувати угоди на ринках різних країн, незважаючи на національні кордони. Ці характеристики привернули увагу пересічних інвесторів, які шукали можливості вигідно вкласти гроші, до ринків цінних паперів. Ці ж характеристики, разом з фізичним обсягом угод на багатьох ринках, також потенційно притягують до сектору цінних паперів увагу кримінальних структур як зручних способів відмивання незаконно отриманих капіталів.

31. На думку експертів FATF, тіньові кошти, відмиті через сектор цінних паперів, можуть бути отримані як в цьому секторі, так і поза ним. Для коштів, отриманих поза цим сектором, механізмом приховування чи ускладнення виявлення джерела походження є угоди на ринку цінних паперів або створення юридичних осіб. А щодо протизаконних операцій на самому ринку цінних паперів, - зокрема, розкрадання, інсайдерської торгівлі, шахрайства з цінними паперами, маніпулювання ринком тощо, - їх наслідком є отримання незаконних коштів, які треба відмити. У обох цих випадках сектор цінних паперів може представляти особам, що відмивають гроші, подвійну користь: по-перше, вони можуть відмити незаконно отримані кошти, а, по-друге, отримати додатковий зиск від шахрайських операцій з цінними паперами.

Прийом готівкових коштів і вихід незаконно отриманих грошей на ринок цінних паперів

32. На ринку цінних паперів багатьох країн виконувати угоди мають право лише певні особи чи фірми, такі як торговці, брокери, банки чи певні незалежні фінансові консультанти. Ці учасники ринку загалом мають обмежені можливості, або взагалі не мають жодних можливостей приймати готівку для виконання таких угод. Багатьма експертами FATF відмічається, що кримінальні кошти у готівковій формі, перш потрапити на сектор цінних паперів, повинні якимось чином спершу потрапити у фінансову систему. Тому експерти вважають використання сектору цінних паперів для відмивання передовсім складовою частиною етапу розгалуження і інтеграції процесу відмивання грошей.

33. Незважаючи на точку зору, що ринок цінних паперів є не найзручнішим місцем для першого етапу відмивання, цього року члени FATF навели кілька випадків, коли торговці

приймали в оплату готівкові кошти, порушуючи усталену практику галузі та офіційні правила, що забороняють такі дії. Хоч прийняття готівки являє собою меншість випадків відмивання грошей на більшості ринків, однак залежність професійних операторів ринку від комісійних як джерела доходу, на думку багатьох експертів, підштовхує учасників ринку до прийняття готівки і порушення правил і процедур.

34. Зважаючи на розмір ринку цінних паперів у деяких фінансових центрах, деякі спеціалісти FATF слушно припускають, що і ринки можуть стати місцем, де відмиваються великі суми кримінального походження. Як згадувалось вище, для виходу на ринок тому, хто відмиває гроші, потрібна допомога професійних операторів ринку цінних паперів. Маючи відповідні кошти, організовані злочинні групи можуть вдаватися до підкупу, щоб розмістити ці кошти на ринку. Це означає, що чорні гроші можуть поміститися у фінансовий сектор завдяки професійному провайдеру послуг, який не встояв проти запропонованої йому винагороди. Як і в інших фінансових секторах, подальша потенційна загроза може полягати в тому, що котрісь з практиків ринку цінних паперів можуть не виконати обов'язку due diligence, вважаючи, що такий обов'язок вже виконали у повному обсязі фінансової установи, професійні провайдери послуг або інші особи, які спрямовують кошти для інвестування.

35. Інший шлях входження брудних коштів у фінансову систему є варіант, коли певні типи торговельних угод з цінними паперами не мають жодних обмежень на максимальну суму коштів, які дозволено приймати. Один член FATF, наприклад, пояснив проблеми, з якими зустрічаються працівники його правоохоронних служб та брокери, яким доводиться працювати в умовах потенційних випадків продажу-купівлі акцій на брокерський кредит з метою відмивання грошей. Намагаючись отримати швидкий прибуток, розрахунки по таких угодах на ринку, де практикують брокерський кредит, відкладають до останньої миті. Звісно, в таких випадках не користуються ні трансфертами, ні чеками, оскільки для цього потрібен час, а віддають перевагу готівці. В такій юрисдикції нерідко люди переходять з одного банку до іншого з купою грошей в руках, щоб не платити банку комісію за банківський переказ. Якщо розраховуються готівкою, брокерові важко встановити, хто стоїть за цими грошми. У такій ситуації брокери часто припускають, що банки, які отримують готівку, вже виконали усі потрібні кроки для перевірки клієнтів і розкрили всю потрібну інформацію про угоди сумнівного походження. Цей різновид розрахунку існує на ринках лише кількох країн.

Приклад 7: Брокер приймає готівкою кошти кримінального походження

Торговець цінними паперами в країні В постійно приймав від клієнта готівкові депозити сумою від 7 тисяч до 18 тисяч доларів США. Кошти переводились у фонд грошового ринку сестринської компанії цього клієнта, а потім знімалися звідти чеками. Після арешту брокера за звинуваченням в розкраданні коштів за іншою справою, правоохоронним органам стає відомою особа клієнта. Навівши відповідні довідки, поліція визнає, що це відомий наркоторговець.

Приклад 8: Готівка кримінального походження потрапляє у фінансову систему через торгівлю за брокерський кредит

У цьому випадку йдеться про крадіжку з банку у країні Т коштів на суму 384 мільйони доларів США протягом 10 років, з 1992 по 2001 рік. Кошти переводились у країну Г і відмивались через низку компаній і рахунків (на сьогодні встановлено 80 компаній і 550 банківських рахунків, але це неостаточні цифри, тому що розслідування ще триває). Більшу частину коштів інвестували в нерухомість і цінні папери в країні Г, а потім цими коштами користувались на власний розсуд чотири головні крадії. Одного часу в середині 90-х років один з цих злочинців вважався найбільшим інвестором країни Г, який проводив угоди на ринку цінних паперів за брокерський кредит. Мав місце величезний оборот акцій та інших цінних паперів через кілька місцевих компаній, а також нараховувалися значні дивіденди на акції, що їх утримували, не продаючи довгий час. Справжній масштаб цих операцій поступово з'ясовується лише зараз, однак вже очевидно, що більшу частину вкрадених в країні Т коштів переведено після 1997 року, коли падіння регіональної економіки негативно позначилось на місцевих ринках нерухомості й фондових ринках. Цікаво, що протягом усього цього часу торгівці-брокери жодного разу не розкрили інформацію про операції цих компаній. На цей момент звинувачення у відмиванні грошей висунуто проти чотирьох осіб, яких поки що звільнено під заставу, а ще кілька осіб переховуються, уникаючи арешту, і їх оголошено в розшук.

Розгалуження коштів, отриманих злочинним шляхом

36. Іншим способом використання сектору цінних паперів для відмивання брудних грошей, отриманих внаслідок злочинів поза межами ринку цінних паперів, є купівля за рахунок цих коштів цінних паперів, які вже обертаються у фінансовій системі, тобто шляхом розгалуження.

Приклад 9: Інвестування брудних коштів у цінні папери

Брокерська фірма відкрила кілька рахунків для групи з 12 пов'язаних між собою фізичних осіб, зокрема рахунок нерезидента, який використовувався для того, щоб проводити через нього значні суми, а також для централізації руху підозрілих коштів на загальну суму понад 18 млн доларів США.

Для відмивання грошей злочинці вдавалися до двох механізмів:

- на рахунки деяких членів цієї групи переводились кошти з відповідного регіону, а потім інвестувались у цінні папери компаній, зареєстрованих на біржах країни У; та
- на рахунки членів цієї групи переводились кошти з відповідного регіону, які потім переводились на рахунок нерезидента (інші рахунки були для окомандування).

Такий механізм купівлі-продажу цінних паперів слугував для фільтрування фінансових потоків через брокера, а далі через клірингову установу й хранителя. Відмиті таким чином кошти переводили в країни регіону та в офшорні зони.

Отримана інформація доводить, що через цього брокера відмивались кошти, отримані різними злочинними шляхами. Менеджер цієї брокерської фірми був зв'язковою ланкою злочинних угруповань, які входили до цієї організації

Створення підставної фірми для відмивання грошей

37. У деяких випадках для відмивання користуються механізмами сектору цінних паперів, незалежно від того, де отримано брудні кошти – на цьому ринку чи поза його межами. Одним з таких механізмів є створення публічної компанії з єдиною метою прикриття операцій з відмивання грошей. Типовим прикладом такої схеми є ситуація, коли злочинна організація створює компанію для законного комерційного бізнесу, а потім змішує брудні кошти з коштами, отриманими внаслідок законної комерційної діяльності. Звичайно така компанія користується шахрайськими способами обліку, щоб здійснити такі операції. Іншим способом приховати справжню мету операції є створення різних юридичних осіб в офшорах, через які можна виводити кошти. Перевагою використання публічної компанії у такій схемі є те, що її власники можуть отримати подвійний прибуток від такого механізму: по-перше, через створення успішних способів відмивання кримінальних коштів, а по-друге, через продаж акцій своєї компанії інвесторам, які нічого не знають про справжню мету її діяльності.

Приклад 10: Створення юридичної особи для відмивання коштів кримінального походження

У 1994 році у країні А в Східній Європі було створено невелике підприємство, яке почало торгувати на ринку венчурного капіталу. Компанія Б буцімто виготовляла магніти на дочірньому підприємстві у Європі, а також торгувала нафтою з колишнього СРСР. Потягом цього періоду ця компанія показувала прибутки від реалізації в десятки мільйонів доларів, а обсяг продажу у неї зростав з року в рік мінімум на 10%. Головний офіс компанії розташовувався у країні В, а у 1996 році, внаслідок бурхливого росту компанії, вона виконала вимоги лістингу, і її акції почали котируватися на фондовому ринку країни А.

Компанія найняла у свою раду директорів відомих особистостей, зокрема високопоставленого політика, її представляла широковідома юридична фірма з усталеною репутацією. Тепер встановлено, що засновники європейського підприємства були пов'язані з організованою злочинною групою Східної Європи, чий контрольний пакет був праний внаслідок низки трансакцій у зонах “податкового раю” в країнах Європи і Карибського регіону.

Навесні 1997 року компанія Б вирішила зробити емісію на 74 млн доларів для нових придбань і поповнення свого обігового капіталу. Працівникам управління Комісії з цінних паперів країни А стало відомо про недостатність даних розслідування по цій компанії, що викликало підозру щодо ролі в ній організованої злочинності з Східної Європи. Після того, як перший аудит, виконаний фірмою з країни В, разом з додатковим аудитом з боку бухгалтерської фірми з тієї європейської країни, де розташована дочірня компанія емітента, перевіреного великою міжнародною аудиторською фірмою з представництвом у країні перебування, та нового аудиту ще однією міжнародною бухгалтерською фірмою, було отримано позитивний висновок про фінансовий стан компанії Б, і проспект емісії було зареєстровано.

Через чотири місяці після цього аудиторі заявили компанії, що вони занепокоєні їх зв'язками з організованою злочинністю і що багато угод, схоже, є фіктивними. Зрештою було зроблено висновок, що ця компанія – це лише прикриття для відмивання грошей, а також що:

- продажі компанії є фіктивними, а її банківські рахунки змішані з рахунками інших юридичних осіб, контрольованих організованою злочинною групою;
- розрахунки за значною частиною угод здійснювались готівкою або через бартер;

- активи купувалися у компаній, контрольованих організованою злочинною групою, за цінами, що в десятки разів перевищують їх реальну вартість;
- фіктивні комісійні за реалізацію виплачуються представникам структур, контрольованих організованою злочинною групою;
- поточним банківським рахунком компанії Б, через який пройшли угоди на мільйони доларів, розпоряджається член злочинного угруповання з Східної Європи;
- компанія Б проводить угоди, де постачальники магнітів, провайдери товарів і послуг, покупці магнітів та продавці технологій є одні й ті ж структури, контрольовані організованою злочинною групою;
- з 74 млн доларів, отриманих від розміщення останньої емісії, 32,2 млн доларів розміщено східноєвропейською злочинною групою на рахунку в “неприпустимій” офшорній зоні.

Крім відмивання значних сум на користь фізичних осіб чи структур, пов’язаних з цією злочинною групою, засновники компанії спромоглися продати свої акції на відкритому ринку і перевели кошти у банки Східної Європи. Загалом засновники та номінальні власники їх акцій отримали понад 65 млн доларів від цієї операції.

У травні 1998 року поліція здійснила рейд в головний офіс компанії Б у країні В. Того ж місяця регулятор цінних паперів країни А зняв з торгів акції компанії Б. У листопаді 1999 року комісія з цінних паперів почала розслідування справ цієї компанії. Нещодавно закінчилося слухання за цією справою проти 13 осіб, і ми чекаємо на рішення суду.

Маніпулювання ринком та відмивання грошей

38. Термін “накачати й скинути” використовують представники регулятора цінних паперів та правоохоронних органів в значенні штучного завищення вартості цінних паперів на основі неправдивої інформації. Таке розповсюджене шахрайство дозволяє заробити значні кошти, тому в більшості юрисдикцій такі дії розцінюються як відмивання грошей. До того ж мали місце випадки шахрайства на ринку цінних паперів, фінансовані за рахунок прибутку від інших злочинних дій. Інколи для отримання необхідних коштів використовується відмивання грошей. У схемі “накачати й скинути” фізичні особи отримують значні пакети акцій компанії до її виходу на ринок, або поки вона лише є зареєстрованою, але не розпочала фінансово-господарську діяльність. Кошти на придбання її акцій можна отримати через відмивання брудних грошей. Акції купуються зазвичай за надзвичайно низькою ціною. Придбавши таким чином значний пакет акцій, злочинці можуть через куплених брокерів рекламувати акції компанії серед клієнтів цих брокерів. З цього моменту починається шахрайство. Широкому загалу подається неправдива інформація (одного разу це було зроблено через Інтернет) для створення потрібного іміджу компанії та її діяльності. Інколи компанію рекламують як виробника унікального продукту, який гарантує їй успіх в майбутньому. По мірі поширення такої інформації ціни на акції компанії починають зростати внаслідок зростання інтересу громадськості й росту попиту. Як правило, компанія ще не почала офіційної діяльності, і така інформація дається ринку лише для сприяння курсовому зростанню вартості її акцій. Для того, щоб створити враження попиту на такі акції на ринку, шахраї розподіляють проведення угод з їх купівлі і продажу серед кількох брокерів та/або проводять трансакцій у кількох різних юрисдикціях. Коли ціна на акції досягає максимуму, шахраї “скидають” свої акції і отримують прибуток від штучного росту їх ціни. Зрештою, така компанія зазнає краху, акції знецінюються, що призводить в кінці до двох можливих наслідків: (1) продавши акції на ринку, шахрай відмив гроші і розподілив ті кошти, які він

спочатку вклав; та (2) як учасник шахрайства з цінними паперами, він здобув додатковий прибуток, який тепер треба відмивати.

Приклад 11: Маніпулювання ціною акцій компанії на ринку дозволяє відмити кошти і отримати додатковий прибуток

В ході поліцейського розслідування у країні Ф випадків відмивання прибутків наркобізнесу було виявлено підготований і реалізований план виведення на фондовий ринок значних коштів організації, пов'язаної з мафією. Встановлено, що гроші, отримані внаслідок кількох шахрайств, були розміщені на депозит у приватному банку, контрольованому цією мафіозною групою, в країні Р Карибського басейну.

На кошти, отримані від торгівлі наркотиками, було придбано дві компанії, зареєстровані на біржі в країні Ф: брокерську фондову компанію та невеликий банк. На першому етапі багато малих закордонних інвесторів скупили акції цих компаній під чужими іменами. За планом, жоден з цих інвесторів не повинен був перевищувати того максимуму, за яким, відповідно до законодавства Ф, вони повинні були розкривати свою особу.

За участю юристів було проведено фіктивні загальні збори акціонерів і призначено новий склад ради директорів, які стали прикриттям пана У., який і відмивав гроші. Очоливши дві компанії, пан У. відразу надав усі повноваження членам злочинного угруповання, що гарантувало їм повний контроль за грошима.

Далі обидві компанії подали заявку на новий випуск акцій, виконавши усі юридичні вимоги. Знову було застосовано тактику, щоб пакети, придбані інвесторами, не перевищували встановленої верхньої межі у 5%. Загальний обсяг нових емісій становив 42 млн доларів. На усі акції відбулась підписка, акції розміщувалися через банки в Ф. Насправді кошти, отримані внаслідок маніпулювання ринку, включно з раніше вкладеними коштами, відмивалися шляхом переведення коштів з Р в банки європейських країн, а звідти на рахунки компанії Н, що володіє копальнями мармуру в країні У, іншому фінансовому центрі офшорної зони. Потім гроші поверталися в Р через банківські рахунки в Європі й Північній Америці. Ті ж гроші після цього пускалися по цьому колу ще раз з метою стимулювання зарубіжних інвестицій в акціонерний капітал зазначених двох компаній.

Завдяки такому коловому процесу купівлі і продажу акцій їх ціна зросла на 640% вище за їх номінал. Для цього потрібна була співучасть брокерів, які торгують акціями на фондовому ринку. Переоцінені акції продавалися інвесторам, які стали кінцевою жертвою шахраїв, коли поліція поклала край діяльності групи, яка відмивала гроші і контролювала ціну акцій.

Приклад 12: Контроль наркоторговця за діяльністю публічної компанії

Наркоторговець Д, мешканець країни А, придбав контрольний пакет акцій публічної компанії АБВ Лтд. з головним офісом у країні А. Спекулятивні акції компанії АБВ Лтд. Продавалися на вторинному ринку країни Б.

Пан Д поставив наркотики покупцеві А, однак відмовився брати плату грішми. Натомість він запропонував А придбати акції АБВ Лтд. на фондовому ринку. Покупець А попередньо вже відкрив рахунок в іншій юрисдикції і дав вказівку своєму агенту придбати компанію АБВ Лтд. Агент звернувся до свого брокера в країні Б і наказав купувати акції цієї компанії. Пан Д дав наказав своєму агентові у країні Д продати АБВ Лтд. Його агент наказав брокеру в країні А продати акції. Великого попиту на ці акції не було, тому ніхто не заважав скупці. Угода пройшла через клірингову корпорацію, після чого пан Д отримав гроші, а покупець А наркотики та акції. За придбання цих акцій було сплачено комісійні в сумі кількох сотень доларів.

Таку операцію здійснили кілька разів у різних країнах і через різних брокерів. Внаслідок цих операцій ліквідність акцій цієї компанії зросла, а у покупців на ринку склалося враження, що ця компанія представляє неабиякий інтерес. Акції АБВ Лтд. почали активно купувати і продавати на ринку, так що ціна на них одразу зросла. Це означало, що акції пана Д і покупця А стали коштувати більше, ніж раніше, так що вони отримали від цього додатковий прибуток. Панові Д вдалося легітимізувати джерело цих коштів як “ринковий” прибуток.

39. У зв’язку з цим експертам стало відомо про ситуацію, де одна фізична особа нібито придбала в іншій акції по завищеній ціні з метою розрахуватися за поставлені наркотики. Це дозволило не лише відмити брудні кошти, а й створити враження ринкового інтересу до цих цінних паперів, а внаслідок цього шахрайства постраждали невинні інвестори.

Приклад 13. Придбання акцій компаній в секторі ЗМІ

Кілька банківських установ у країні К звернули увагу СФР на низку операцій, пов’язаних з розміщенням акцій іноземної компанії (компанії Д), включеної в лістинг основних міжнародних фондових бірж.

Ці операції свідчили про рух коштів приватних інвесторів країни Р для інвестування в іншу іноземну компанію (компанію Е), що працювала у секторі ЗМІ, яка потім переводила ці кошти фізичним особам, пов’язаним з нею, або особам, які нібито виступали посередниками при розміщенні цих акцій. У зворотному напрямку йшли чеки або інші цінні папери на ім’я цих двох компаній, однак, як виявилось, ці інструменти не мали достатнього фінансового забезпечення або ж були просто фіктивними.

Протягом року на рахунок компанії Д, яка управляла розміщенням акцій, надійшло понад 2,5 млн доларів США.

СФР провела своє розслідування і, крім фінансового аспекту, виявила також значно цікавіші подробиці структурування усієї цієї операції.

У країні Р пізніше було зареєстровано материнську компанію компанії Д. Серед офіційно заявлених видів діяльності була робота в секторі масової інформації, зокрема виробництво фільмів і надання Інтернет-послуг, а також інвестування в нерухомість, приватні лікарні та туризм. Акції компанії Д продавалися інвесторам у країні Р, ці акції справді котирувалися в системі NASDAQ, однак курс цих акцій був надзвичайно нестабільним, коливаючись від 20 центів до 24 доларів. Найвищий підйом ціни зафіксовано в період, коли поширювалися чутки про можливе злиття з іншими компаніями або про майбутні значні вкладення самої компанії Д, однак ці чутки завжди через деякий виявлялися перебільшеними.

Більшість осіб, причетних до цієї ситуації, були нібито зареєстрованими брокерами. Багато з них мали зв’язки з брокерською фірмою, яку в минулі роки була причетна до серйозних порушень закону, за що комісія з цінних паперів країни Р призупиняла її ліцензію. Фактично у багатьох випадках андерайтерами нових випусків цих акцій були клієнти цієї брокерської фірми, які купували ці цінні папери, користуючись з своїх попередніх позицій. Імена більшої частини цих осіб вже були відомі в СФР з зв’язку з іншими сумнівними операціями.

Загалом, уся операція була організована таким чином, щоб викликати штучний інтерес інвесторів до акцій компанії Д, яка насправді не здійснювала жодної діяльності. Через недостатню глибину ринку вартість цих акцій залежала від появи неправдивої комерційної інформації, що нібито свідчила про можливість отримати прибуток від цінних паперів цього емітента. Компанія Д використовувала ЗМІ як прикриття своєї неіснуючої діяльності.

Внаслідок фінансового розслідування, проведеного СФР по сигналах повідомлень про такі сумнівні операції, орган фінансового нагляду дав вказівку відкрити кримінальну справу проти осіб, причетних до них.

Приклад 14: Відмивання коштів, пов'язане з порушенням законодавства з цінних паперів і можливою причетністю до тероризму

СФР країни Л отримала спершу повідомлення з одного казино про пана Н, іноземного громадянина, що мешкає у Західній Європі, який купує фішки для гри в казино, розраховуючись значними сумами в різних валютах. Потім такі ж повідомлення про цю особу почали надходити з інших казино.

У той самий період один банк теж повідомив про свого клієнта. Підозри у банка викликало те, що цей клієнт (пан К) є головним акціонером компанії А, чий акції було виключено з лістингу великої фондової біржі. У компанії А не було рахунку в цьому банку, однак пан К мав довіреність на користування рахунком компанії В, зареєстрованої в офшорній зоні. По цьому рахунку часто проводились активні операції: надійшло кілька значних платежів великих компаній з сектору перевози товарів, а потім ці кошти було переведено зокрема на рахунок у вільній фінансовій зоні на ім'я іншої особи (пана Е). Через деякий час пан К звернувся до юриста, який представляє офшорну компанію Б, з проханням відкрити рахунок в банку на ім'я іноземної компанії Ц, акціонерами якої є пан К і офшорна компанія Б. Банк відмовився зробити це.

Компанія А, зареєстрована на великій фондовій біржі, поводи́ла активну діяльність, поставляючи автомобілі, що вже були у вжитку, з Європи на ринки Африки. Головний офіс цієї компанії, що працювала через країну Л, був зареєстрований в офшорній зоні. СФР країни Л отримала інформацію, що місцевий регулятор надрукував раніше попередження про призупинення обігу акцій компанії А у зв'язку з проведенням розслідування по фактах порушень і зловживань у системі фінансового обліку цієї компанії. Встановлено, що її працівники користувалися мережею офшорних компаній для поширення неправдивої інформації про свої акції з метою маніпулювання ціною на ринку. Комісія з цінних паперів вже розпочала процедуру зняття акцій цієї компанії з офіційного лістингу.

Аналіз, проведений спеціалістами СФР, дозволяв зробити висновок, що компанії, згадані у цьому досьє, використовують фінансову систему для приховування коштів, отаманих внаслідок незаконних дій з акціями компанії А.

Є підстави стверджувати, що пан Н, який отримав у дар кілька мільйонів доларів від пана К (головного акціонера компанії А), є фінансовим директором компанії А. Останній вклав ці кошти в портфель акцій на своє ім'я і запитав у банка, чи може він отримати ці кошти готівкою. Той факт, що повідомлення банку надійшло до зняття цих коштів з рахунку, дозволив СФР тимчасово заблокувати цей рахунок на 24 години. Документи були терміново представлені прокурору для накладення арешту на кошти на цьому рахунку, заблокованому після втручання СФР.

Участь офшорної компанії, по рахунку якої здійснюються численні операції, особливо якщо призначенням таких коштів є зони з полегшеним податковим режимом, а також прохання відкрити рахунок на ім'я іноземної компанії, акціонерами якої є підозрювані особи, - усе це є способами приховати прибутки від незаконних операцій, які часто зустрічаються в матеріалах з практики відмивання грошей.

Залучення професійного оператора ринку є також способом, до якого вдаються особи, які відмивають гроші. До речі, як виявилось, той юрист, який проходив у цій справі, вже був відомий поліції як учасник шахрайств задля уникнення сплати податків через установи, які перекуповують борги. Придбання паном Н фішок для гри у казино також було способом приховування брудних грошей. Такі операції описані в справах про відмивання коштів.

Нарешті, СФР нещодавно отримала інформацію, що пан Е також пов'язаний з компанією А. Правоохоронні органи підозрюють його у причетності до незаконної торгівлі зброєю, організованої центром у офшорній зоні, де зареєстровано головний офіс компанії А. Більше того, є підозри щодо можливих зв'язків торгівлі зброєю й терористичною мережею, причому цей офшорний центр вважається однією з баз цього терористичного угруповання.

40. Експерти ГФЗ зробили висновок, що сектор цінних паперів має певні особливості, які роблять його потенційно вразливим для відмивання через нього брудних грошей, а саме:

- Ринок цінних паперів загалом не використовується на початковому етапі відмивання грошей. Однак в окремих випадках не можна виключати можливості отримання готівки в обмін на придбання цінних паперів, навіть в юрисдикціях, де заборонено приймати готівку для таких угод.
- Оскільки ця індустрія залежить від комісійних, ці професіональні оператори, - брокерські контори чи їх співробітники, - можуть піддаватися спокусі проігнорувати правила чи положення, для того щоб клієнт не пішов до конкурентів.
- На деяких ринках цінних паперів процедури due diligence для перевірки клієнтів і походження їх коштів виконуються не завжди послідовно або виконуються лише на останньому етапі оформлення угод. Частина професійних учасників просто припускають, що такі процедури вже хтось виконав на попередніх етапах, і тому втрачають пильність.
- Надзвичайно глобалізована сутність індустрії цінних паперів означає, що при відмиванні грошей злочинці можуть здійснювати операції в багатьох юрисдикціях, тим самим ускладнюючи і ще більше приховуючи складові частини схеми відмивання. І знову є вірогідність того, що коли угода включає різні юрисдикції, професійні торговці можуть помилково припустити, що в якійсь іншій юрисдикції той чи інший клієнт вже пройшли належну процедуру due diligence. Експерти підкреслюють важливість міжнародної співпраці і обміну документацією для протидії відмиванню грошей і відповідним предикативним злочинам.
- Як і в угодах, що стосуються інших секторів фінансової системи, питання власності і контролю часто можуть приховуватися використанням номінальних власників, юридичних осіб, трастів тощо.

41. Більшість експертів ГФЗ висловлюють думку, що поточні стандарти, викладені у 40 рекомендаціях ГФЗ, є достатніми стосовно ринків цінних паперів. Однак ці заходи повинні адекватно й послідовно застосовуватися на усіх ринках цінних паперів усіма професійними операторами. В той же час, потрібно, мабуть, більш активно привертати увагу учасників ринку цінних паперів до конкретних ризиків відмивання грошей, які загрожують їм. Як заявив один з експертів ГФЗ, краще розуміння таких ризиків у свою чергу призводитиме до більшої кількості повідомлень про сумнівні операції.

РОЗДІЛ 3: РИНКИ ЗОЛОТА І ДІАМАНТІВ

42. У попередніх вправах з типології¹⁴ члени ГФЗ робили посилання на справи, коли торгівля золотом, благородними металами та коштовними каменями використовувались будь-яким чином для цілей відмивання грошей. Незаконна торгівля діамантами стала важливим фактором збройних конфліктів у певних частинах світу, а терористичні групи можуть використовувати діаманти з цих регіонів (згідно повідомлень міжнародної преси) для фінансування своєї діяльності. Зі всіх цих причин ГФЗ вирішила ще раз розглянути цей предмет в рамках цьогорічної вправи з типології.

Ринок золота

43. Благородні метали, зокрема золото, дають можливість мати високу дійсну вартість у відносно компактній формі. Золото можна купляти та продавати за валюту досить просто у більшості частин світу. Більше того, воно тримає свою вартість незалежно від форми, яку воно набуває – наприклад, у зливках чи як ювелірна прикраса – тому часто його використовують як засіб полегшення передачі багатства. Для деяких суспільств золото має важливе культурне чи релігійне значення, яке тільки збільшує попит золота у певних регіонах світу.

44. Переваги, які надає золото, а саме висока дійсна вартість, можливість конвертації та потенційна анонімність при трансферах, приваблюють також тих, хто відмиває гроші. Експерти ГФЗ зазначають, що золото використовується і як джерело незаконних коштів, що відмиваються (через контрабанду чи незаконну торгівлю золотом), і як реальний інструмент відмивання (через пряму купівлю золота за незаконні кошти). Більшість випадків відмивання грошей із залученням золота пов'язані з незаконною торгівлею наркотиками, організованою злочинністю та незаконною торгівлею товарами. Члени ГФЗ надали цілий ряд прикладів по відмиванню грошей, і нижче описані деякі з відповідних типологій. Що стосується використання торгівлі золотом терористичними групами, члени ГФЗ виявили певні показники зв'язків з тероризмом; однак, жодних конкретних кейс-стаді надано не було.

45. Згідно першої та найпростішої типології, особи, що відмивають гроші, або ті, що діють від їх імені, просто купляють золото у роздрібного продавця за кошти, одержані безпосередньо від незаконної діяльності.

Приклад 15: Роздрібна купівля золота служить прямим методом відмивання

Іноземний громадянин скористався послугами бюро обміну валюти для придбання 265 злиwkів золота загальною вартістю близько 2440000 доларів США, виплачених готівкою. Ці операції відбулися протягом 18 місяців. Покупець, що не мав банківського рахунку, чергував тимчасові роботи з періодами безробіття, і це підказувало, що він діє від імені третьої сторони, фізичної чи юридичної особи, яка скоріш за все мала відношення до торгівлі наркотиками. Факти було повідомлено прокурору, і зараз триває розслідування.

46. Саме золото може бути кримінальними “доходами”, що потребують відмивання. У такому випадку особа, яка відмиває гроші, може спробувати приховати незаконне

¹⁴ Зокрема, Звіт про типологію ГФЗ-ІХ (12 лютого 1998 року) та Звіт про типологію ГФЗ-Х (11 лютого 1999 року), обидва можна знайти на сайті: http://www.fatf-gafi.org/organization/FATFDocs_en.htm#Trends.

походження золота – наприклад, якщо воно було вкрадене чи ввезене контрабандою, - через створення системи фальшивих накладних.

Приклад 16: Купівля золота сприяє відмиванню

Компанія з управління активами відповідала за управління банківськими портфелями двох осіб, що займалися придбанням золота в Африці. Придбане африканське золото згодом продавалося золотообробній компанії у країні Ф, яка в свою чергу переводила платежі на рахунки продавців.

З цих рахунків регулярно переводились гроші на рахунки в іншій європейській країні. Бажаючи виправдати використання коштів, компанія з управління активами попросила своїх клієнтів надати опис каналів, що використовуються для платежів за золото в Африці. Одержана інформація дозволила компанії визначити посередника, що проживав у Європі і відповідав за виплати постачальникам у країні Ф. Ця особа була описана як така, що тісно пов'язана з корумпованим режимом в Африці.

На базі цієї інформації компанія з управління активами повідомила про цю справу СФР і заблокувала рахунки. Обмін інформацією з іноземними партнерами дозволив пов'язати цю незаконну торгівлю з триваючим іноземним розслідуванням, направленим на цю саму особу за торгівлю зброєю. Справа була передана у прокуратуру, яка зараз працює з іноземними владами над викриттям цих операцій.

47. Ще одна більш складна типологія використовує купівлю та продаж золота чи благородних металів як прикриття для операції по відмиванню грошей. У певних випадках деякі з операцій по конкретній схемі взагалі не відбуваються, але відображені у фальшивих накладних. Тоді така документація використовується для виправдання передачі коштів на оплату таких поставок. Схема фальшивих накладних також часто використовується при різних шахрайських схемах з податком на додану вартість, які асоціюються з певними операціями по торгівлі золотом.

Приклад 17: Золотообробна компанія використовується як прикриття для відмивання грошей

Організація, що відмивала гроші, використовувала компанію, що обробляла золото, для введення готівки, одержаної від продажу маріхуани у країні Р, в банківську систему країни П. Більше того, ті, хто відмивав гроші, використовували систему, розроблену для проведення платежів щодо контрабандних сигарет та обманювання країни П шляхом повернення податку на додану вартість (ПДВ) за неіснуючі операції.

Організація мала особу, що діяла в країні Р і збирала сумки, повні стерлінгів та іншої європейської валюти в ресторанах та готелях біля аеропортів. Гроші поступали від продажу маріхуани в різних європейських країнах. Гроші транспортувалися літаками у країну П та декларувалися на митниці як платіж за золото, яке компанія в країні П продала компанії в країні Р.

Різні валюти були внесені на банківські рахунки у місті в країні П з підтвердженням походження грошей через митні декларації, заповнені на кордоні. Ці продажі золота компанією в країні П компанії в країні Р були фіктивними, хоча вони й були оформлені фальшивими накладними. Вірогідно, що пізніше золото було продане компанії у сусідньому офшорі, яка видала фальшивий акт прийому.

Фіктивні продажі золота уможливили транспортування грошей готівкою з країни Р в країну П, де вони були депоновані в банках. Більше того, це дало змогу особам, що відмивали гроші, звернутись за поверненням ПДВ, який нібито був сплачений.

Щоб такий механізм працював, особам, що відмивали гроші, потрібна була золотообробна компанія, яка купляла золоті зливки у найбільшого гуртового продавця металів в країні П. Частина золота використовувалась для виробництва золотого дроту та поставлялась в країну Ф, де ще одна золотообробна компанія знову розплавляла його та продавала, проводячи банківські перекази тим же банкам в країні П. Ще одна частина золота, проданого компанією, потрапляла на чорний ринок, де продавалась без ПДВ і тому мала привабливу ціну для своїх покупців.

На завершення ланцюгу за умови, що перша купівля від гуртового продавця не проходила через ПДВ, організація створила групу компаній, якими керували “люди-вивіски”, та які видавали фальшиві накладні на продаж золота з ПДВ.

Використана система також дозволяла організації замінити кошти на місцеву валюту та ввести їх у банківську систему. Ці гроші використовувались для оплати транспортних витрат та на хабарі за контрабанду сигарет. Транспорт слідував через країну П, але ніколи не доїжджав до пунктів призначення в сусідньому регіоні.

Приклад 18: Контрабанда срібла та золота

Розслідування, проведене на базі офіційних заяв, щодо перевірок документації банків і компаній, яка стосується різних юридичних суб'єктів і була отримана в рамках декількох міжнародних судових комісій, а також шляхом проведення відповідної юридичної поліцейської діяльності (прослуховування телефонних переговорів, нагляд, обшук, конфіскація і т.д.), дозволили виявити систему контрабанди срібла та золота, направлену на (1) ввезення в країну Д. та інші країни благородних металів без податку на додану вартість (ПДВ), (2) відмивання незаконних прибутків кримінальних організацій через канали банківської та фінансової системи, коли великий рух грошей був виправданий фіктивною оплатою поставок благородних металів.

Зокрема, коротко шлях відмивання грошей можна описати таким чином:

1. Створення мережі компаній, включаючи фінансові компанії, по всьому регіоні з метою “фільтрування” грошей.
2. Використання незаконних прибутків від криміналу (контрабанда сигарет, торгівля наркотиками, торгівля зброєю, контрабанда нафтопродуктів) для купівлі срібла та золота, яке, в свою чергу, було ввезене на ринки країни Д та інших європейських країн.
3. Реінвестиція прибутків від незаконної торгівлі сріблом у контрабандну діяльність.
4. Використання фальшивих накладних на імпорт благородних металів (які насправді ніколи не потрапили до країни Д) лише для виправдання експорту великих сум незаконного походження через банківську систему.
5. Використання ощадних депозитних розрахункових книжок на пред'явника та фальшивих депозитних сертифікатів Казначейства, що пропонуються як гарантія банкам на купівлю благородних металів.

Що стосується результатів розслідування, їх можна звести до таких:

- 15 суб'єктів арештовані за злочинний зговір, направлений на відмивання грошей та контрабанду;
- 4 суб'єкта звинувачені у відмиванні грошей;
- загальна сума коштів, залучених до шахрайських операцій, склала 101 мільйон доларів, з подальшим ухиленням від виконання обов'язків на суму 72 мільйони доларів та від сплати ПДВ на суму 37 мільйонів доларів; виявлено відмивання грошей на суму більше 31 мільйона доларів.

Ринок діамантів

48. Діаманти та інші коштовні камені також надають певні переваги, що притаманні й золоту, - високу дійсну вартість у компактній формі. Зокрема, діаманти також можна досить просто продавати по всьому світі, хоча у певних регіонах і існує більша концентрація окремих аспектів торгівлі. Широкомасштабне виробництво необроблених діамантів обмежене декількома регіонами світу – наприклад, Південна Африка, Західна Африка, Австралія, Канада та Схід Росії – а найбільші обсяги торгівлі діамантами сконцентровані також у декількох місцях – наприклад, Антверпен, Нью Йорк, Тель-Авів. З цих причин здається, що не всі країни чи регіони мають однаковий рівень чи тип активності у торгівлі діамантами.

49. Легкість, з якою діаманти можна заховати та транспортувати, і дуже висока вартість за грам для деяких каменів роблять діаманти об'єктами незаконного їх використання та джерелом прибутку для злочинців. Тому на всіх стадіях діамантової індустрії надзвичайно важливою є безпека. Один експерт зазначив, що від 5 до 10% діамантів, які щороку виробляються у певному регіоні, зникають через крадіжки. Вкрадені таким чином необроблені діаманти потрапляють на незаконний діамантовий ринок. Більше того, через недосконалість централізованого контролю в деяких країнах-виробниках діамантів в західній Африці прибутки від продажу діамантів в цих регіонах допомагають фінансувати триваючі озброєні конфлікти шляхом надання коштів для купівлі зброї. Через це такі діаманти назвали “конфліктними” чи “кривавими” діамантами.

50. Декілька членів ГФЗ зазначили цього року, що вони мали конкретні справи кримінального використання торгівлі діамантами для відмивання грошей. Як і з золотом, найпростіша типологія з використанням діамантів складається з безпосередньої купівлі діамантів за кримінальні кошти. Згідно інших звітів, як фізичні, так і юридичні особи, що діють у діамантовому секторі, брали участь у більш складних справах з відмивання грошей з використанням діамантів. Деякі з виявлених схем служили прикриттям для відмивання прибутків від незаконної торгівлі діамантами, або діяльність з торгівлі діамантами використовувалась як ширма для відмивання прибутків, одержаних від іншої кримінальної діяльності, зокрема нелегальної торгівлі наркотиками та різних видів шахрайства. Найпоширеніші види діяльності з відмивання грошей, пов'язані з цим сектором, включають роздрібні операції з обміну іноземних валют, придбання гральних фішок в казино, фальшиві накладні, змішування законних та незаконних доходів на рахунках компаній, що торгують діамантами, та зокрема міжнародні переводы грошей між цими рахунками.

Приклад 19: Кримінальні спроби відмити шахрайські доходи через діамантовий ринок

Відомий злочинець, який одержав фінансовий зиск від шахрайства, яке відбулося за межами країни А, спробував надіслати гроші ювелірам. Фінансова установа, де він тримав свої рахунки, вже деякий час пильно вивчала цю особу і надіслала декілька звітів про підозрілі операції до СФР в країні А. Клієнт спробував надіслати ювелірам 8,2 мільйона доларів. До того, як це відбулося, банк прийняв комерційне рішення заморозити рахунки. Правоохоронне відомство провело перші розслідування і виявило, що спроба придбати коштовні камені була спробою відмити шахрайські кошти.

Приклад 20: Використання торгівлі діамантами як прикриття для відмивання незаконних коштів

Одна із справ, що розроблялися СФР країни У, стосується компанії, що має зареєстрований офіс в офшорному центрі і її корпоративний об'єкт є особливо широким та включає, зокрема, торгівлю діамантами. Рахунок, який ця компанія мала в країні У, мав численні міжнародні перекази коштів в іноземних валютах, що мали походження у приховуванні податків. Кошти (у дуже великих сумах) систематично та негайно знімалися у формі готівки. Такі зняття робилися в іноземній валюті купюрами великого номіналу, і робила це третя особа, яка була директором компаній, що займалися торгівлею діамантами. Беручи до уваги регулярність деяких з цих операцій, було важко зв'язати їх з будь-якою законною комерційною діяльністю в діамантовому секторі, де звичайно очікується коливання рівнів зароблених коштів. На базі інформації, зібраної СФР, виявилось, що цей рахунок використовувався як рахунок-канал, щоб перешкодити будь-яким розслідуванням походження та призначення цих коштів. Справу було оформлено як відмивання коштів, пов'язаних з незаконною торгівлею діамантами, яка є предметом для юридичного розслідування прокуратурою.

51. Як зазначалося у вступі до цього розділу, були висловлені занепокоєння (особливо у міжнародній пресі) щодо можливості використання терористичними групами діамантів чи доступу до торгівлі конфліктними діамантами як засобу фінансування їх діяльності. Тому делегації ГФЗ просили в рамках їх щорічного завдання знайти справи або принаймні показники будь-яких зв'язків між торгівлею діамантами та фінансуванням тероризму. Декілька делегацій повідомили, що вони знайшли певні чинники, що вказують на зв'язок між фінансуванням тероризму та незаконною торгівлею діамантами. Одна делегація надала інформацію про спробу придбання 2 кг коштовних каменів за кошти терористичної групи “Аль-Каїда” та через колишнього міністра режиму талібів в Афганістані. Два інших приклади – це реальні справи, що демонструють такі зв'язки (наводяться нижче).

Приклад 21: Відмивання грошей через діамантовий сектор для фінансування терористичної групи

СФР у країні Ф одержала декілька форм розкриття інформації від різних банків стосовно двох осіб та однієї компанії, що займалися торгівлею діамантами. Особи були власниками рахунків у цих банках. Протягом декількох місяців на рахунках цих різних клієнтів відбулася велика кількість переводів грошей у закордонні країни та з них. Більше того, через деякий час після відкриття свого рахунку один з клієнтів інкасував декілька банківських чеків у доларах на значні суми.

Згідно фінансової інформації, одержаної СФР, виявилось, що на рахунки компанії поступили значні доларові суми від компаній, які працюють в діамантовій індустрії, і з них було зроблено декілька переводів на Близький Схід на користь європейського громадянина африканського походження, що проживає на Близькому Сході.

Один з директорів компанії, громадянин країни Ф в Африці, мав рахунок у банку також в країні Ф, і на цей рахунок було зроблено декілька переводів із-зі кордону та за кордон (Європа, Африка, Північна Америка, Близький Схід). Переводи з іноземних країн в основному відбувалися у доларах, а потім гроші конвертувалися в місцеву валюту для проведення переводів в іноземні країни з одного боку та на рахунки в країні Ф, що належать клієнтові та його дружині, з іншого боку. Згідно поліцейської інформації, зібраної Відділом, прокурор відкрив справу стосовно торгівлі діамантами з Африки.

Важливі переводи коштів компанією, що торгує діамантами, були в основному адресовані тій самій особі, що проживає на Близькому Сході. Поліцейські джерела виявили, що ця особа, а також клієнт, який інкасував чеки, підозрюються у купівлі діамантів у повстанської армії африканської країни, а також у їх контрабанді в країну Ф від імені терористичної організації. Більше того, виявилось, що окремі особи та компанії, пов'язані з вищезгаданими клієнтами, вже подавалися СФР по інших справах у відмиванні грошей організованої злочинності.

Приклад 22: Торгівля діамантами фінансує терористичну організацію

Ця справа складається з двох частин. Її загальним знаменником є торгівля коштовними каменями. Дилер діамантами з близькосхідної країни, що працює в Європі, здається, використовувався як посередник для продажу діамантів, куплених за ринковими цінами у західно-африканській країні та переправлених через сусідню африканську країну. Вважається, що прибутки від цієї операції використовувались для фінансування організації Осамі Бен Ладена “Аль-Каїда”.

Ця особа входить до списку 135 осіб, яким заборонені поїздки згідно Резолюції Ради безпеки ООН №1343 (2001), тому що він причетний до торгівлі діамантами на користь революційного руху в Сьєра Леоне. Декілька років тому він брав участь у серії терористичних нападів в Африці.

Більше того, ця особа і його сім'я, здається, мають відносини з іншою родиною дилера діамантами – того ж походження, - рух коштів на банківському рахунку якого може приховувати особливо цікавий механізм відмивання грошей.

Сторони, що причетні до цієї другої частини, взяли кредит на суму близько 3,8 мільйона доларів в банку країни Т. Проблема виникла не стільки через використання коштів (хоча їх походження не було таємницею), а умови виплати боргу, які дозволяли позичальникам виплатити кредит через відмивання кримінальних доходів, можливо, торгівлю діамантами. Більше того, до того, як кошти було передано в оплату країні Т, вони напевно були попередньо відмиті у банках-посередниках різних європейських країн.

52. Видається, що справи, де прослідковуються зв'язки з тероризмом, мають ту саму типологію, що й справи, де гроші відмиваються не з терористичними цілями. Дійсно, часто єдиною різницею між цими справами є те, що одна з осіб даної схеми включена до одного із списків, опублікованих Радою безпеки ООН¹⁵. Можна припустити, що терористичні групи можуть використовувати ті самі канали для пересування коштів чи приховування зв'язків своєї діяльності, яка нібито використовується нетерористичними групами. При відносно малій кількості конкретних справ, де зв'язки можуть бути рішуче продемонстровані, неможливо визначити ступінь, до якого терористичні групи можуть використовувати торгівлю діамантами.

53. Торгівля золотом та індустрія діамантів – це два сектори, що з великою вірогідністю можуть використовуватись для відмивання грошей та (невідомо наскільки) також для фінансування тероризму. Вищеописані фактори (висока дійсна вартість та їх компактна форма) роблять золотий та діамантовий сектори привабливими як прикриття для відмивання нелегальних коштів від інших злочинів, а також служать інструментом відмивання для самих себе. Експерти ГФЗ надали деякі матеріали про поточні заходи чи контроль, що допоможуть виявляти відмивання грошей через торгівлю коштовними предметами. Незважаючи на існування цих заходів у різних країнах, здається, що вони не застосовуються на постійній

¹⁵ Резолюція Ради безпеки ООН №1267 (1999) та 1390 (2002).

основі всіма членами ГФЗ. Дійсно, принаймні одна делегація зазначила, що торгівля діамантами чи золотом не є добре відомою чи зрозумілою в його країні, і закликала звертати більше уваги на цю сферу. Декілька європейських країн зазначили, що нова Європейська Директива про відмивання грошей¹⁶ надасть підґрунтя для включення торгівлі золотом, діамантами та іншими коштовними предметами до систем моніторингу, направлених проти відмивання грошей.

---

¹⁶ Директива 2001/97/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 4 грудня 2001 року, що внесла зміни у Директиву 91/308/ЄС про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей. Ця Директива має набути чинності 15 червня 2003 року.

РОЗДІЛ 4: ІНШІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФІНАНСУВАННІ ТЕРОРИСТІВ ТА ВІДМИВАННІ ГРОШЕЙ

54. Для обговорення типології відмивання грошей цього року експерти ГФЗ мали надати інформацію про інші тенденції фінансування терористів та відмивання грошей, встановлені ними протягом минулого року. Зокрема, експертів попросили навести статистичні дані щодо розкриття підозрілих фінансових операцій і відповідного аналізу таких випадків. У цьому розділі представлено вибірку таких матеріалів та кілька нових прикладів, запропонованих делегаціями ГФЗ.

Статистика

55. Протягом кількох тижнів після терористичних атак 11 вересня 2001 року в багатьох юрисдикціях різко зросла кількість повідомлень про сумнівні операції. Цей раптовий сплеск повідомлень був помітний уже під час минулорічних обговорень типології відмивання грошей. Так само було розпочато у звіті ГФЗ (FATF-XII) дискусію щодо наслідків фізичного введення євро з початку 2002 року¹⁷, однак на той час конкретної інформації ще було недостатньо. Тому перед експертами ГФЗ стояло завдання продовжити вивчення цієї тенденції за період після 11 вересня 2001 і до кінця 2002 року, а також представити результати своєї роботи для обговорення на зустрічі у цьому році.

56. Статистичні дані про тенденцію до росту кількості повідомлень про сумнівні операції були в розпорядженні більшості членів ГФЗ і до терористичних нападів 11 вересня. З тих матеріалів, що були представлені членами групи цього року, видно, що порівняно до минулого року зростання кількості таких повідомлень після нападів склало від 25% до понад 200%. Кількість повідомлень продовжувала зростати у багатьох юрисдикціях, хоча можна було припустити, що пік зростання припаде на період одразу після нападів, а далі зменшуватиметься. Деякі аналітики роблять висновок, що перша хвиля такого росту в кінці 2001 і на початку 2002 років була викликана не стільки ростом кількості випадків зловживань фінансовою системою, скільки кращим розумінням загрози її використання для фінансування терористів. Принаймні в одній з тих країн, де рівень кількості повідомлень про сумнівні фінансові операції залишався високим у подальшому, відмічалася наявність переважно звітів про осіб та структури, включені до міжнародних переліків терористів або організація, пов'язаних з терористами.

57. Щодо запровадження євро, то, як правило, повідомлення про частіші випадки розкриття ховаються за ростом повідомлень про фінансування терористичної діяльності. У країнах, які не входять до Єврозони, введення євро, здається, не позначилося на частотності таких повідомлень. У висновках тих країн Єврозони, які зробили такий аналіз, відмічено ступінь такого впливу, який відбивався на кількості повідомлень про сумнівні фінансові операції: від нульового до значного. Найбільше такий вплив відчувався в одному секторі фінансового сектора: обмінних бюро. В документах з однієї юрисдикції сказано, з моменту введення євро понад 80% повідомлень про такі операції надійшло з обмінних бюро. Не всі країни-члени ГФЗ ще провели аналіз даних про сумнівні операції за 2002 рік, тому важко зараз робити якісь суттєві висновки.

¹⁷ Члени ГФЗ, що входять також до Єврозони, включають Австрію, Бельгію, Фінляндію, Францію, Німеччину, Грецію, Ірландію, Італію, Люксембург, Нідерланди Португалію та Іспанію.

Фінансовий профіль терористів, причетних до атак 11-го вересня 2001 року

58. Державні агенції США склали профіль окремих злочинців, що захопили літаки, та їх фінансової діяльності за період, що передував нападам терористів 11.09.2001. Профіль, складений на основі матеріалів з різних джерел, включає дані про те, як викрадачі отримували гроші і керували їх доставкою, а також як вони розплачувались за пілотські курси і здійснювали інші платежі. Аналіз підтверджує первинні спостереження, що на території США ці терористи платили відносно невеликі суми, а також що у більшості випадків вони користувалися офіційною фінансовою системою для відкриття банківських рахунків, переказу коштів та здійснення платежів¹⁸.

Страховий бізнес і відмивання грошей

59. Кілька спеціалістів ГФЗ підготували конкретні приклади вразливості сектору страхування щодо його можливого використання для відмивання грошей. Головну увагу в прикладах приділено інвестиційному аспектові страхування життя та полісів страхування життя. З цієї точки зору декілька аспектів страхового бізнесу мають спільні риси з сектором цінних паперів (див. Розділ 2). Наприклад, в деяких юрисдикціях поліси страхування життя розглядаються як ще один засіб інвестування, схожий на інвестування в цінні папери. Іншою спільною рисою цих двох секторів, на думку експерта ГФЗ, є те, що страховий агент часто виявляється слабкою ланкою, яка зводить нанівець заходи протидії відмиванню грошей. Цей експерт у своєму прикладі з страхового бізнесу навів цю та інші слабкі сторони:

- Страхові агенти взагалі не проходили підготовки з питань протидії відмиванню грошей або такий тренінг був недостатнім, хоча агентів використовували для розміщення готівкових коштів у різних фінансових установах. Головним для страхового агента було продати страхові продукти, тому вони часто не звертали уваги на ознаки відмивання грошей, як от зарані підписані документи, відмова пояснити походження коштів або незвичайні способи виплати страхової премії.
- Навіть маючи завдання продати якомога більше полісів, страхові агенти все одно мали досить свободи для маневру щодо обов'язкової політики. Вони часто мали у себе вже підписані платіжні доручення повернення полісів для того, щоб клієнти могли повернути поліси, просто зателефонувавши агенту. Інколи агенти виплачували клієнтам страхові премії з власного рахунку, оскільки ті, очевидно, повертали їм ці кошти готівкою.
- Деякі страхові компанії не визначили показники відмивання грошей, такі як внесення платежів за страхові продукти третіми особами, непов'язаними з клієнтом, або використання чеків чи грошових переказів з послідовними порядковими номерами.
- Деякі страхові поліси діяли як пайові трасти або взаємні фонди. У такій ситуації клієнт міг розміщувати на полісі більше коштів, ніж треба, і потім додавати чи знімати гроші, заплативши незначний штраф за дострокове повернення полісу. Коли страхова компанія повертає йому ці кошти (наприклад, чеком), клієнт як потенційний відмивач грошей таким чином ефективно приховує зв'язок між цими коштами і тією незаконною дією, внаслідок якої вони отримані.

¹⁸ Див. Мережа Казначейства США для правозастосування проти фінансових злочинців (FinCEN), *Suspicious Activity Report Review* (випуск #4, серпень 2002) на сайті www.fincen.gov, а також свідчення ФБР на слуханнях в Конгресі США на сайті www.fbi.gov/congress02/lormel021202.htm.

- Крім недостатньої інформації про клієнтів та походження їх коштів, страховим компаніям часто було мало відомо про складну піраміду помічників-брокерів, яких наймали їх страхові агенти.

Приклад 23: Відмивання брудних грошей через виплату страхових премій

Директор компанії з країни У, пан Х., створив схему відмивання грошей, де були задіяні дві компанії, кожна з яких була зареєстрована за двома різними правовими системами. Обидві компанії пропонували фінансові послуги і давали фінансові гарантії, директором яких виступав пан Х.

Ці компанії перевели на рахунок пана Х. В країні І кошти на суму 1,1 млн доларів США. Ці кошти, вірогідно, були отримані злочинним шляхом, а потім якимось чином введені до фінансової системи. Пан Х отримував також кошти з країни Ц.

Кошти пересилали з одного рахунку на інший (було кілька різних рахунків, поточні і депозитні). Одного разу кошти були переведені з поточного рахунку у країну Ю для сплати полісу страхування життя. Вкладення коштів у такі поліси було основним механізмом у цій схемі відмивання грошей. Премії, сплачені за такі страхові поліси в країні Ю як останній етап операції з відмивання грошей, склали суму в 1,2 млн доларів.

Приклад 24: Відмивання грошей наркоторговцем через придбання страхового полісу

Фізична особа (пізніше заарештована за торгівлю наркотиками) інвестувала 250 тисяч доларів у страхування життя через страхового брокера. Це було зроблено таким чином: ця особа домовилася з страховим брокером і передала йому 250 тисяч доларів готівкою за три рази. Страховий брокер поклав ці три суми в банк, не облікувавши отримане. Такі дії не викликали сумнівів у банку, тому що вони знали цього брокера як співробітника філії страхової компанії. Потім брокер передає страховій компанії для інвестування три банківських чеки на суму 250 тисяч доларів, виписані на його ім'я, що не викликає жодних підозр у самій страховій компанії.

60. З огляду на подібність вразливості страхового бізнесу і сектору цінних паперів для відмивання грошей, має сенс докладніше зупинитись у майбутній дискусії типології відмивання грошей на страховому секторі.

Кредитні й дебетні картки та відмивання грошей

61. Один з членів ГФЗ підготував матеріали про дослідження, проведене для визначення способів використання кредитних і дебетових карток для відмивання грошей. Дослідження, що спиралося на аналіз розкриття сумнівних операцій, визначило кілька схем підозрілої діяльності з такими картками. Структуровані платежі готівкою з кредитної картки виявились найбільш поширеними з встановлених випадків, часто на значні суми. У кількох випадках від імені тримача картки платежі намагалися зробити треті особи. Дуже часто встановлюються випадки шахрайства, коли намагаються розплатитися загубленими чи вкраденими картками. Іншою схемою є використання готівкових авансів з кредитки для придбання чеків чи для переказу коштів на зарубіжні рахунки. Були також кілька випадків депонування авансових платежів на депозитних чи поточних рахунках.

62. Висновки, зроблені на цьому матеріалі експертом ГФЗ, можуть свідчити про більш поширений характер діяльності, яка може бути пов'язана з різними фінансовими злочинами, відмиванням грошей і фінансуванням терористів. Тому було б корисно включити цю тему в список тем для майбутніх обговорень типології.

ВИСНОВКИ

63. Використання фінансової системи терористами залишається у центрі уваги ГФЗ при укладанні типології різних порушень. У звіті ГФЗ-XIV зроблено спробу краще зрозуміти це явище. Цього року учасники обговорення продовжили аналізувати попереднє припущення, що неприбуткові організації (НО) у певний спосіб пов'язані з фінансуванням діяльності терористичних угруповань. Інформація, підготована й використана учасниками цього річної зустрічі ГФЗ, доводить, що сектор НО може використовуватися для таких цілей. Було наведено кілька прикладів, що підтверджують таку думку. Виходячи з розмаїття форм і систем нагляду за НО, експерти ГФЗ вважають, що НО справді можуть використовуватися терористичними групами для збору коштів, які зрештою спрямовуються на підтримку тероризму, або як прикриття руху таких коштів. У багатьох випадках самі НО не знають про випадки таких зловживань.

64. У типологічних матеріалах ГФЗ також ще раз розглянуто діяльність неофіційних систем переказу грошей і цінностей (НСПГЦ) щодо можливості руху брудних коштів на підтримку тероризму. Ці складні системи існують поряд, а в деяких юрисдикціях замість звичайних фінансових послуг переміщення коштів (їх також називають *x* послуг переміщення коштів (їх також називають *альтернативними переказами* або *нелегальною банківською справою*, а в деяких регіонах також «*хавала*», «*хунді*», «*фей-шень*», та «*чорний ринок обміну песо*»). Головною метою таких систем є переміщення законно отриманих коштів з одного географічного регіону в інший, причому деякі з цих систем існували вже кілька століть, перш ніж з'явилися західні чи традиційні банківські системи. Однак вони переважно функціонують поза межами традиційних структур, що регулюють фінансові ринки, тому можуть бути використані терористами чи іншими злочинцями для переміщення коштів. Кілька членів ГФЗ навели конкретні приклади використання таких систем терористами чи організаціями, що їх підтримують. В кількох доповідях наведено приклади того, як певні групи намагаються обійти вимоги про реєстрацію структур, що надають послуги НСПГЦ, як неприбуткова організація.

65. Типологічні розвідки цього року торкалися й інших галузей, де головний ризик пов'язаний з можливістю відмивання грошей. Сектор цінних паперів, давно вважається багатьма експертами як механізмом відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом. Наведено конкретні приклади того, як навіть зараз інколи прибутки потрапляють в офіційну фінансову систему через професійних операторів цього сектору. Кілька експертів показують, що припущення, яке існує в деяких країнах щодо того, що усі знають своїх клієнтів і що процедури *due diligence* вже виконано кимсь іншим щодо клієнтів чи коштів, що надходять ззовні до фінансової системи, означає ще одну недосконалість, яка може бути використана для відмивання грошей через сектор цінних паперів. Показано також, що особи, які відмивають таким чином кошти, отримують ще одну перевагу. Крім успішного відмивання коштів вони можуть отримати додатковий прибуток через різні схеми інвестування брудних коштів у цінні папери.

66. Ринки золота, діамантів та інших благородних металів та коштовних каменів часто наводяться як потенційні сфери, через які можуть направлятися незаконні кошти. Висока дійсна вартість речовин, їх здатність зберігати цю вартість, незважаючи на форму, легкість конвертації, а також компактність і відносна простота транспортування роблять їх привабливими для злочинців, що відмивають гроші. Зокрема, золото та діаманти можуть використовуватись і як джерело незаконної вартості для відмивання (через контрабанду чи незаконну торгівлю), і як реальний інструмент відмивання (через пряму купівлю чи продаж).

Основні джерела незаконних коштів, що відмиваються на таких ринках, - це незаконна торгівля наркотиками, організована злочинність та контрабанда (включаючи самі речовини). Експерти ГФЗ також змогли надати декілька прикладів, коли торгівля золотом чи діамантами використовувались для переміщення коштів або просто для збереження вартості для осіб чи груп, що асоціюються з тероризмом.

67. Нарешті, під час обговорення інших тенденцій відмивання грошей і фінансування терористичної діяльності, експерти ГФЗ використали додатковий матеріал, як у письмовій, так і в усній формі. Щодо статистики про обсяг повідомлень про сумнівні фінансові операції, експерти відмічають, що цей обсяг помітно зріс після подій 11 вересня у США, причому у багатьох юрисдикціях він досі залишається високим. Впровадження в обіг євро призвів до збільшення кількості таких повідомлень лише в деяких секторах фінансового ринку безпосередньо перед і одразу після введення нової валюти, причому лише у деяких країнах-членах єврозони. Під час обговорень цього року делегати навели кілька прикладів використання страхових компаній для відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом. З цих прикладів видно, що сектор страхування потенційно має такі ж слабкості, що й сектор цінних паперів. Було б корисно приділити більшу увагу цьому напрямку в подальшій роботі над типологією шляхів і способів відмивання грошей.